

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije – Usmeritveni jedrski program, posredovano v mnenje Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru v skladu s členom 40 Pogodbe Euratom

(COM(2016) 177 final)

(2016/C 487/17)

Poročevalec: **Brian CURTIS**

Zaprosilo	Evropska komisija, 4. 4. 2016
Pravna podlaga	člen 40 Pogodbe Euratom
Pristojna strokovna skupina	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	7. 9. 2016
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	22. 9. 2016
Plenarno zasedanje št.	519
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	210/2/11

1. Sklepi in priporočila

1.1 Trenutno so v pripravi številni zakonodajni pregledi in pobude na področju energetike, ki bodo predstavljeni v naslednjih 12 mesecih in bodo podprli oblikovanje programov energetske unije. Pričakovali bi, da bodo s tem strateškim pregledom razjasnjena glavna vprašanja v zvezi s proizvodnjo, raziskavami in razgradnjo na področju jedrske energije ter bo tako podan prispevek k temu obsežnemu zakonodajnemu svežnju, vendar usmeritveni jedrski program ne ponuja jasnega in celovitega pristopa, ki bi omogočil strateško obravnavo zapletene prihodnosti jedrske energije v mešanici energijskih virov v Evropski uniji.

1.2 Proizvodnja jedrske energije je v večini držav članic politično občutljiva tema, na katero vplivajo spremenljiva socialna in ekonomska vprašanja na nacionalni ravni. Odbor Komisijo poziva, naj izkoristi to priložnost ter predlaga jasen analitični postopek in metodologijo, ki bosta zagotovila usklajen, prostovoljen okvir za sprejemanje nacionalnih odločitev o morebitni vlogi jedrske energije v mešanici energijskih virov.

1.3 EESO torej poziva, naj se osnutek sporočila pregleda in dopolni, kot je podrobneje opisano v točki 4.3, da bo vseboval posebne razdelke o:

- kratko-, srednje- in dolgoročni konkurenčnosti jedrske energije,
- s tem povezanim ekonomskim vidiku,
- prispevku k zanesljivosti oskrbe,
- ciljih glede podnebnih sprememb in ogljika,
- podpori javnosti, odgovornosti za jedrsko škodo, preglednosti in učinkovitem nacionalnem dialogu.

1.4 Preglednost spremljanja je ključnega pomena tako za jedrsko varnost kot za zaupanje javnosti, zato EESO meni, da bi moral dokument jasno podpreti predloge o spremljanju in poročanju v nacionalnih akcijskih načrtih držav članic, kot predlaga skupina evropskih regulatorjev za jedrsko varnost. Potrebna so večja prizadevanja za vključitev sosednjih držav nečlanic EU.

1.5 Poleg tega je treba zvezi z zaupanjem javnosti dodatno opozoriti na obsežno delo v zvezi s pripravljenostjo na izredne dogodke izven lokacije objektov in čezmejno pripravljenost (Pregled sedanje ureditve pripravljenosti in odzivanja na izredne jedrske dogodke zunaj objekta v državah članicah EU in sosednjih državah, Euratom, december 2013) ter na sklepe vrha o jedrski varnosti 2016, zlasti v zvezi s potencialnimi terorističnimi grožnjami.

1.6 EU bi lahko svojo pomembno zavezo glede raziskav o energiji jedrske fuzije potrdila z vključitvijo časovnega načrta, ki bi prikazoval napredek te tehnologije v smeri komercialne proizvodnje.

1.7 Upoštevajoč referendumsko odločitev Združenega kraljestva, da zapusti EU, je treba razmisliti o strateških posledicah tega dejanja in zlasti o njegovem pomenu za pogodbo Euratom. V usmeritvenem jedrskem programu je treba izrecno priznati potrebo po obravnavi potencialno daljnosežnih posledic.

2. Uvod

2.1 Člen 40 Pogodbe Euratom določa, da Evropska komisija „objavlja v rednih časovnih presledkih usmeritvene programe, v katerih so navedeni predvsem cilji proizvodnje jedrske energije in vse vrste naložb, ki so potrebne za njihovo uresničitev. Preden Komisija objavi te programe, zahteva o njih mnenje Ekonomsko-socialnega odbora“ (COM(2003) 370 final). Od leta 1958 je bilo objavljenih pet takih usmeritvenih jedrskih programov, zadnji leta 2007, ki je bil leta 2008 posodobljen. Končno različico bo Komisija pripravila in objavila, ko bo prejela mnenje EESO.

2.2 Kot v prejšnjih primerih Odbor tudi tokrat ceni, da ima priložnost podati svoje mnenje o osnutku dokumenta, preden Komisija predstavi končno različico Svetu in Evropskemu parlamentu. EESO odločno poziva Komisijo, naj v usmeritveni jedrski program vključi priporočila iz prve točke tega mnenja ter s tem doseže večjo celovitost in okrepi strateško naravo dokumenta ter zagotovi, da bo več prispevala k svežnji energetske unije.

2.3 Jedrska energija je eden glavnih virov energije v EU. V poročilu o stanju energetske unije iz leta 2015 je ugotovljeno, da je EU eno od samo treh velikih gospodarstev, ki več kot polovico svoje električne energije proizvedejo brez emisij toplogrednih plinov, pri čemer 27 % električne energije proizvede z energijo iz obnovljivih virov, dodatnih 27 % pa z jedrsko energijo. V poročilu je tudi navedeno, da bi moral usmeritveni jedrski program „vnesti več jasnosti glede dolgoročnih potreb po naložbah v jedrsko energijo in obvladovanju jedrskih obveznosti“ (COM(2015) 572 final).

2.4 Energetska strategija EU se je od zadnjega usmeritvenega jedrskega programa znatno razvila in je trenutno ena glavnih prednostnih nalog. Čeprav so cilji za leta 2020, 2030 in 2050 določeni, je vseeno še vedno veliko spremenljivk in negotovosti, in sicer glede obsega, v katerem se bo izvajal Pariški sporazum o podnebnih spremembah, nestanovitnosti mednarodnega trga s fosilnimi gorivi, stopnje uporabe novih tehnologij, glede tega, katere države so članice EU, vpliva globalnih gospodarskih obetov in stopnje izvedbe obsežnih predvidenih naložb v celotni energetske verigi.

2.5 Ne glede na energetske politiko EU so ključne odločitve o mešanici energijskih virov za proizvodnjo električne energije še vedno izključno v rokah držav članic. Energetska politika EU je lahko pri teh odločitvah v pomoč, a področje energije je politično zelo občutljiva tema, odvisna od raznolikih socialnih in političnih vprašanj na nacionalni ravni. Za oblikovanje politike na ravni EU sta potrebna jasn analitični postopek in metodologija, ki bosta lahko služila kot usklajen okvir za odločanje na nacionalni ravni. Usmeritveni jedrski program lahko ponudi tak okvir državam, ki razmišljajo o jedrski energiji, in državam, ki jo že uporabljajo in ocenjujejo njeno prihodnost.

3. Kratka vsebina osnutka sporočila Komisije

3.1 Sporočilo Komisije v uvodu navaja, da „[u]smeritveni jedrski program zagotavlja podlago za razpravo o tem, kako lahko jedrska energija pomaga doseči energetske cilje EU“, v zaključku pa, da je „[j]edrski energija [...] nizkoogljična ter pomembno prispeva k zanesljivosti oskrbe in diverzifikaciji, zato se pričakuje, da bo ostala pomemben sestavni del mešanice energijskih virov EU do leta 2050“.

3.2 Sporočilo se osredotoča na naložbe v zvezi z varnostnimi nadgradnjami po nesreči v Fukušimi in varnim delovanjem obstoječih obratov ter izpostavlja ocenjene potrebe po financiranju za razgradnjo jedrskih elektrarn in ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom.

3.3 V 14 državah članicah obratuje 129 jedrskih reaktorjev, v 10 državah članicah pa je predvidena gradnja novih reaktorjev. EU ima najnaprednejše pravno zavezujoče standarde za jedrsko varnost na svetu, ki se ohranjajo in nadgrajujejo z rednimi pregledi direktive o jedrski varnosti ⁽¹⁾.

3.4 Jedrska industrija EU deluje na svetovnem trgu, ki bo do leta 2050 vreden 3 bilijone EUR, ter je vodilna na področju tehnologije, neposredno zaposluje 400 000–500 000 ljudi in posredno omogoča 400 000 dodatnih delovnih mest.

3.5 Evropska podjetja so močno vpeta v svetovno proizvodnjo jedrskega goriva, saj tesno sodelujejo z Agencijo za oskrbo Euratom, pokrivajo potrebe reaktorjev EU zahodne zasnove in imajo zmogljivosti za razvoj gorivnih svežnjev za reaktorje ruske zasnove (od tega jih 19 trenutno deluje v EU).

3.6 Komisija napoveduje, da se bo trenutna zmogljivost EU za proizvodnjo jedrske energije (120 GWe) do leta 2025 zmanjševala, a se bo trend do leta 2030 obrnil. Jedrska zmogljivost naj bi se do leta 2050 ustalila med 95 in 105 GWe, če se bo do takrat nadomestilo 90 % obstoječih jedrskih objektov. Ocenjena vrednost naložb, s katerimi se bo zagotovila proizvodnja jedrske energije do konca stoletja, je med 350 in 450 milijard EUR.

3.7 Zaradi prekoračitev stroškov in zamud pri novih projektih ter različnih pristopov nacionalnih organov za izdajo dovoljenj je prišlo do težav pri naložbah. Standardizacija zasnove in okrepljeno sodelovanje med nacionalnimi regulatorji sta torej glavna elementa prihodnje politike.

3.8 Pripravljajo se programi za podaljšanje življenjske dobe (za 10–20 let) za številne reaktorje v EU, pri čemer je njihov ocenjeni strošek 45–50 milijard EUR. Predvideti in načrtovati bi bilo treba s tem povezano regulativno delo v skladu s spremenjeno direktivo o jedrski varnosti.

3.9 Načrtuje se zaprtje 50 reaktorjev do leta 2025. Čeprav gre za politično občutljivo zadevo, bodo morale države članice sprejeti hitre odločitve o ukrepih in naložbah glede geološkega odlaganja, dolgoročnega ravnanja z radioaktivnimi odpadki in s tem povezanimi vprašanji razgradnje.

3.10 Strokovnega znanja in izkušenj v zvezi s skladiščenjem in odlaganjem nizko- in sredneradioaktivnih odpadkov je veliko, na Finskem, Švedskem in v Franciji pa bodo med letoma 2020 in 2030 začela obratovati tudi globoka geološka odlagališča za končno odlaganje visokoradioaktivnih odpadkov. Številne možnosti za izmenjavo tega strokovnega znanja in izkušenj ter možnost dogovora o skupnih odlagališčih med državami članicami bodo prinesle veliko izboljšav glede učinkovitosti in varnosti. K temu bo dodatno prispevala tudi ustanovitev evropskega centra odličnosti.

3.11 Upravljalci jedrskih objektov ocenjujejo, da bo za stroške razgradnje potrebnih 253 milijard EUR, pri čemer se ugotavlja, da je v namenskih skladih 133 milijard EUR. Pri tem so države članice odgovorne za zagotavljanje, da upravljalci v celoti izpolnjujejo svoje obveznosti in da razgradnja poteka v jasnem časovnem okviru.

3.12 Potrebna bo več usklajevanja na področjih tehničnega razvoja in trženja načinov uporabe tehnologije sevanja, ki niso vezani na proizvodnjo električne energije. Že samo evropski trg opreme za medicinsko slikanje na primer dosega 20 milijard EUR letno, pa tudi v kmetijstvu, industriji in raziskavah se ta tehnologija vse bolj uporablja. Še naprej se znatno vlaga v raziskave obratov nove generacije in modularnih fisijskih obratov ter v ohranitev vodilnega položaja v raziskavah jedrske fuzije, saj brez tega ne bi bilo mogoče ohraniti strokovnega znanja, poklicnih poti in vpliva na svetovni ravni. To je še posebno pomembno glede na to, da se uporaba jedrske energije na svetovni ravni še vedno povečuje, v Evropi pa ne.

⁽¹⁾ UL L 219, 25.7.2014, str. 42.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Odbor redno podaja mnenje o varnosti in vlogi jedrske energije v mešanici energijskih virov EU⁽²⁾. To sporočilo zajema prvi usmeritveni pregled jedrske energije, ki ga je Komisija pripravila po Fukušimi, kar pomeni, da ni izpolnila obljube iz prejšnjega usmeritvenega jedrskega programa, da se bo „povečala pogostost objavljanja usmeritvenih jedrskih programov“ (COM(2007) 565 final). Poleg tega je usmeritveni jedrski program iz leta 2016 kljub priloženemu obsežnemu delovnemu dokumentu služb Komisije dolg le pol toliko kot sporočilo iz leta 2007. Odbor meni, da bi mu bilo treba dodati nekatere elemente, da bi predstavljal strateški dokument, v katerem so obravnavani kontekstualni dejavniki, ki oblikujejo odločitve o naložbah in ciljnih.

4.2 Odbor ceni podrobno analizo naložb v celoten jedrski gorivni cikel, ki jo usmeritveni jedrski program vsebuje, in priznava, da opredeljuje tako izzive kot priložnosti v sektorju. Prav tako pozdravlja dejstvo, da je program osredotočen na najvišje varnostne standarde in na potrebo po zagotovitvi obsežnega financiranja za vse vidike razgradnje. Delovni dokument je precej podroben in med drugim omenja vlogo stalnih raziskav. Kljub temu je na drugih področjih veliko stvari ostalo nerazjasnenih, kar je oslabilo strateško vrednost dokumenta.

4.3 Komisija je v osnutku usmeritvenega jedrskega programa iz leta 2016 napovedala precej drugačen pristop. V prejšnjih usmeritvenih jedrskih programih se je pregled osredotočal na energetske izzive, s katerimi se srečujeta EU in svetovna skupnost. Program iz leta 2007 je vseboval dele z jasnim strateškim vpogledom, ki pa niso bili vključeni v program za leto 2016. Te dele bi bilo treba vključiti v obravnavani predlog, ki bi moral pokrivati:

- konkurenčnost: kaj so sedanjí in prihodnji dejavniki, ki vplivajo na konkurenčnost jedrske energije – vloga državne pomoči, zlasti finančne in davčne pomoči, spremembe vidikov gradbenih stroškov, stroški kapitala, odlaganje odpadkov, postopki izdaje dovoljenj, podaljšanja življenjske dobe in relativni stroški drugih virov energije;
- ekonomski vidiki: struktura energetskega trga ostaja negotova, kar odvrta od dolgoročnih naložb, ekonomska tveganja jedrske energije pa so v obdobju finančne in politične negotovosti precejšnja;
- zanesljivost oskrbe: povpraševanje po energiji po vsem svetu vztrajno narašča, četudi se je v Evropi ustalilo ali zmanjšalo, posledicam tega ter političnim in zunanjepolitičnim vidikom je treba posvečati večjo pozornost. Zlasti energetska varnost je eno od področij, h kateremu jedrska energija lahko in tudi dejansko prispeva z viri preskrbe z gorivom (uran), ki so trenutno videti zanesljivejši kot nafta ali plin⁽³⁾;
- podnebne spremembe: jedrska energija prispeva polovico evropske nizkoogljične električne energije;
- podpora javnosti: izjemno raznoliko javno mnenje glede jedrske energije v EU je slabo razumljeno dejstvo, ki ima precejšnji učinek na podporo politike.

Vsa ta vprašanja so v zadnjih devetih letih postala pomembnejša, vendar se obravnavani usmeritveni jedrski program osredotoča na varnost in gorivni cikel, omenjena področja pa so tako v sporočilu kot v delovnem dokumentu le skopo obravnavana. Prav tako Komisija ne opisuje narave razprave o teh temah, med katerimi so mnoge sporne in kontroverzne (na primer ohranjanje visokih standardov za delo, oddano v podizvajanje), niti ne ponuja smernic ali strateškega pristopa k razpravam o jedrski energiji v mešanici energijskih virov. To odraža pristop svežnja energetske unije, pri katerem je prav tako opaziti pomanjkanje pripravljenosti za to, da bi se določilo, kako naj bi evropska energetska strategija vplivala na nacionalne razprave o morebitni nadaljnji vlogi jedrske energije v mešanici energijskih virov.

4.4 V sporočilu Komisije je zapisano, da „zagotavlja podlago za razpravo o tem, kako lahko jedrska energija pomaga doseči energetske cilje EU“ kot „pomemben sestavni del mešanice energijskih virov EU do leta 2050“, a sama vsebina dokumenta teh izjav ne podpira povsem. Prejšnji usmeritveni programi so zajemali obsežen analitični pregled vloge jedrske energije in dajali smernice za prihodnjo politiko.

⁽²⁾ UL C 341, 21.11.2013, str. 92; UL C 133, 14.4.2016, str. 25.

⁽³⁾ UL C 182, 4.8.2009, str. 8.

4.5 Zlasti bi bilo treba analizo potreb po naložbah v jedrsko energijo (ki očitno v sedanjih okoliščinah predstavljajo veliko težavo) zdaj zaradi povezav in kompromisov med naložbenimi odločitvami, ki zadevajo vse tehnologije in infrastrukturo za proizvodnjo, umestiti v okvir vseh naložb, potrebnih za doseganje ciljev energetske unije.

4.6 Poleg tega politiko in ekonomiko jedrske energije oblikujejo številni dodatni kontekstualni dejavniki, ki niso bili v celoti obravnavani in jih Komisija težko podrobno pojasni, saj so predmet tekočega pregleda ali reforme. Pri tem gre za delovanje sistema za trgovanje z emisijami, predloge subvencij za mehanizme zmogljivosti, razvoj sektorja obnovljivih virov itd.

4.7 Zdaj jedrska energija zagotavlja 28 % domače proizvodnje energije v EU in 50 % električne energije z nizkimi emisijami ogljika (Eurostat, maj 2015). Zmanjšanje emisij CO₂ je glavni cilj energetske politike na evropski in svetovni ravni. Da bi dosegli cilj glede omejitve povečanja temperature za največ 2 °C, bi bilo treba emisije CO₂ iz energije na svetovni ravni med letoma 2030 in 2050 v povprečju zmanjšati za 5,5 % na leto. Način, kako bi EU zagotovila svoj prispevek k temu, je bil opisan v Energetskem načrtu za leto 2050, v katerem je bil uporabljen pristop na podlagi več scenarijev o tem, kako bi se mešanica energijskih virov spreminjala glede na različne politične, gospodarske in socialne dejavnike (COM(2011) 885 final). V sporočilu se na podlagi podatkov, ki so jih predložile države članice, predvideva, da bo do leta 2050 dosežena jedrska zmogljivost približno 100 GWe, vendar se glede na trenutno razpravo to zdi malo verjetno.

4.8 Odbor je seznanjen z nedavnim primerom Švedske, ki je po objavi usmeritvenega jedrskega programa (njen primer torej ni vključen vanj) sklenila zaprte elektrarne postopoma nadomestiti z desetimi novimi jedrskimi reaktorji ter se vzporedno k temu zavezati ukrepom, da bo do leta 2040 vsa energija dobavljena iz obnovljivih virov (Financial Times, 10. junij 2016). V tem primeru je hkratno zavzemanje za trdno politiko obnovljivih virov energije in dodatno zmogljivost za dobavo energije z nizkimi emisijami ogljika sosednjim državam politično sprejemljivo za vse strani, zato ima strateški pomen v evropskem kontekstu. To bi bilo treba upoštevati in ustrezno posodobiti dokument.

4.9 EESO se že vrsto let dosledno zavzema za bolj strateški pristop k energetskim vprašanjem in večji poudarek na daljnosežnem javnem dialogu o proizvodnji in uporabi energije⁽⁴⁾. Tudi tehnologija je predmet vrednostne presoje, energetska tehnologija pa zajema presojo s širokega nabora etičnih, družbenih in političnih vidikov. Države članice same odločajo o sestavi svoje mešanice energijskih virov, pri čemer le v polovici obratujejo jedrske elektrarne, od zadnjega usmeritvenega jedrskega programa pa so se mnenja o jedrski energiji polarizirala. Ta pomemben dokument, ki zajema ciklični pregled, bi lahko dopolnila objektivna predstavitev pomembnih aktualnih vprašanj, povezanih z „razpravo o tem, kako lahko jedrska energija pomaga doseči energetske cilje EU“. Zato se predlaga, da se v končni dokument vključijo novi razdelki, kot so opredeljeni v točki 4.3, in da se v celotni strategiji bolj upoštevajo specifične ugotovitve iz točk 5.3.1 do 5.3.4 v nadaljevanju.

5. Posebne ugotovitve

5.1 V dokumentu je poudarjeno, kako pomembni so boljše nacionalno usklajevanje med državami članicami, boljše sodelovanje med deležniki ter večja preglednost in sodelovanje javnosti pri obravnavanju jedrskih vprašanj. V zvezi s tem se priznavata vloga skupine evropskih regulatorjev za jedrsko varnost (ENSREG) in nadaljnje „spodbuja[nje] dialog[a] med deležniki v evropskem forumu za jedrsko energijo“ (ENEF). ENSREG je decembra 2015 objavila izjavo o napredku pri izvajanju nacionalnih akcijskih načrtov po nesreči v Fukušimi, v kateri je navedla, da je stanje njihovega izvajanja različno in da bi bilo treba pospešiti izvajanje varnostnih nadgradenj, da bi dosegli dogovorjene roke za izvedbo. Priporočila je, naj se redno posodablja in objavljajo poročila o stanju izvajanja nacionalnega akcijskega načrta za vsako sodelujočo državo, da bi zagotovili pregledno spremljanje, čigar cilj bi bila objava končnega poročila o izvajanju leta 2017 (četrti poročilo ENSREG, november 2015). EESO predlaga, naj Komisija v usmeritvenem jedrskem programu potrdi to priporočilo.

⁽⁴⁾ UL C 291, 4.9.2015, str. 8.

5.2 Sporočilo se dotika tudi odnosov z jedrskimi državami, ki mejijo na EU, pri čemer EESO meni, da bi zlasti razširitev dejavnega sodelovanja z Belorusijo prispevala k odpravljanju skrbi glede preglednosti in varnosti, ki so se pojavile pri gradnji prvega jedrskega reaktorja te države v Ostrovetsu. Pri tem bi morale imeti prednost povezave prek ENSREG.

5.3 EESO glede dialoga in preglednosti na splošno ugotavlja, da so se v praksi vloge, sredstva, zmogljivosti in status ENEF v zadnjih dveh letih znatno zmanjšali. Bistveno je, da se dodatno razjasnijo ključna vprašanja v zvezi z dialogom o evropski jedrski politiki in skupnim okvirom, predlaganim za razprave na nacionalni ravni. Tega skupnega okvira usmeritveni jedrski program ne obravnava in trenutno se zdi malo verjetno, da bo upoštevan v okviru ENEF. Tak okvir bi olajšal tudi prihodnje vodenje energetske unije in bi ga bilo treba uporabljati dosledno za vse vire primarne energije. Usmeritveni jedrski program bi moral zavoljo večje jasnosti vsebovati posebne razdelke o učinkih in pomenu za jedrsko naložbeno politiko. Te teme, ki so podrobneje opisane v naslednjih štirih točkah, so ključna področja razprave, ki jih mora zajemati vsaka strateška vizija.

5.3.1 *Prehod na električno energijo in obseg, v katerem se lahko stalna dobava električne energije zagotavlja iz virov primarne energije.* Na eni strani lahko jedrska energija prispeva k energetske varnosti, saj je mogoče čez daljša obdobja neprekinjeno proizvajati velike količine predvidljive električne energije, poleg tega pa lahko pozitivno prispeva k nemotenemu delovanju elektroenergetskih sistemov (npr. vzdrževanje omrežne frekvence). Na drugi strani so investicijski stroški gradnje visoki, nove varnostne zahteve so stroge, financiranje je negotovo, razmere na trgu v prihodnosti pa v glavnem nepredvidljive. Vsaka država članica z zmogljivostjo za proizvodnjo jedrske energije se srečuje s temi vprašanji, ki so lahko zelo pomembna za določanje, kako in ali je mogoče doseči realne nacionalne načrte, ki bodo prispevali k splošnim ciljem EU na področju energetike in podnebja. Usmeritveni jedrski program bi se moral navezovati na splošen okvir za razpravo o teh vprašanjih, kot je Komisija predlagala v drugih strateških sporočilih o energetiki, in vsebovati uravnoteženo analizo vloge jedrske energije.

5.3.2 *Obveščenost, stališča in ozaveščenost javnosti glede tveganj pri proizvodnji energije.* Na eni strani javnost v nekaterih državah zelo skrbiti jedrska varnost, posledice nesreč v Černobilu in Fukušimi ter nerešena vprašanja razgradnje in odlaganja radioaktivnih odpadkov, a na drugi strani so tudi z drugimi primarnimi viri energije povezani precejšnji in pogosto podcenjeni negativni dejavniki. EESO vztrajno poudarja, kako bistveno je, da javnost razume energetske dileme, tj. kako uravnotežiti medsebojno povezane in včasih nasprotujoče si cilje energetske varnosti, cenovne dostopnosti in okoljske trajnosti. Politično voljo v veliki meri oblikuje javno mnenje, zato lahko nizka raven splošne ozaveščenosti o energiji pripelje do neoptimalnih političnih odločitev. Koristno bi bilo, če bi bilo na voljo več sredstev in podporni pravni okvir, na primer za vzpostavitev lokalnih odborov za obveščanje, kot obstajajo v Franciji.

5.3.3 *Metodologija za ocenjevanje stroškov in konkurenčnosti.* Cenovno dostopna nizkoogljična energija je bistvenega pomena, če želimo doseči dogovorjene cilje na področju podnebja in energetike, vendar je to področje zaščiteno pred konkurenco na trgu. Poleg tega se ne uporablja standardna ali sprejemljiva metodologija, s katero bi države članice ocenjevale prihodnje stroške alternativnih virov energije v svojih mešanica virov za proizvodnjo energije, preden bi sprejele politične odločitve (na katere bodo vplivali drugi dejavniki).

5.3.4 *Pomembnost dejavne baze na področju raziskav in proizvodnje energije za ohranitev vodilnega položaja na trgu ter v tehnološkem razvoju in varnosti.* Kako pomembno je ohraniti močno in razvijajočo se industrijo proizvodnje jedrske energije, če želimo ohraniti zaposlenost ter vpliv in vodilni položaj EU v industriji, ki se širi na svetovni ravni (Ameriški vladni urad za zbiranje podatkov o energiji, maj 2016 – svetovna proizvodnja jedrske energije se bo do leta 2040 podvojila)? Kitajska na primer namerava podvojiti svoje jedrske zmogljivosti na vsaj 58 GWe do leta 2020/21 in jih še dodatno povečati na 150 GWe do leta 2030. Pomen visokokakovostnih in dobro plačanih delovnih mest v EU je znan in če bi jih bilo treba postopno ukiniti, bi bilo treba vzpostaviti program, ki bi zagotavljal pravičen in podprt prehod.

5.4 Najpomembnejši element financiranja raziskav EU na področju jedrske energije je namenjen razvoju skupnega programa jedrske fuzije (ITER). Časovni načrt EFDA (Evropski sporazum za razvoj fuzije) opisuje pot od sedanjih poskusov fuzije do predstavitvene fuzijske elektrarne, ki bo proizvajala neto električno energijo za omrežje. EESO poziva Komisijo, naj v vseh stroškovno učinkovitih energetske scenarijih za obdobje po letu 2050 upošteva potencialno dobavo električne energije iz fuzijskih elektrarn. Poleg tega je treba spodbujati stalno podpiranje raziskav reaktorjev četrte generacije, saj bi se z njimi lahko zmanjšali stroški, znatno pa bi se lahko zmanjšala tudi količina visokoradioaktivnih odpadkov.

5.5 Osnutek predloga je bil pripravljen, preden je Združeno kraljestvo na referendumu glasovalo za izstop iz Evropske unije. Glede na trenutno pravno mnenje izstop iz EU pomeni hkrati tudi izstop iz Euratoma. To ima velike strateške posledice, še posebej za energetske cilje za leto 2030, pa tudi za raziskave, zakonodajni postopek, dobavno verigo in sodelovanje na področju varnosti. To vprašanje je zato treba omeniti v obravnavanem osnutku predloga, čeprav je na tej stopnji težavno predvideti konkretne rezultate.

V Bruslju, 22. septembra 2016

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS
